

CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH VỚI PHONG TRÀO THI ĐUA ÁI QUỐC QUA TÀI LIỆU LƯU TRỮ

■ TS. VŨ THỊ MINH HƯƠNG (*)

Phong trào thi đua ái quốc hay còn gọi là thi đua yêu nước được Chủ tịch Hồ Chí Minh khởi xướng và trực tiếp chỉ đạo đến nay đã được hơn 60 năm, song việc nghiên cứu những vấn đề về lý luận và thực tiễn của phong trào vẫn đã, đang và sẽ là chủ đề của nhiều tác phẩm, công trình nghiên cứu, ấn phẩm, bài báo... đặc biệt trong giai đoạn hiện nay khi mà toàn Đảng, toàn dân ta đang tích cực hưởng ứng phong trào “Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”. Bài viết sau đây xin giới thiệu một số tài liệu lưu trữ liên quan đến vấn đề Chủ tịch Hồ Chí Minh với phong trào thi đua ái quốc nói riêng và công tác thi đua, khen thưởng nói chung, qua đó góp phần phục vụ công tác nghiên cứu cũng như thực tiễn quản lý và chỉ đạo công tác thi đua khen thưởng ở các cơ quan, các cấp, các ngành trong cả nước hiện nay.

Ngay từ những ngày đầu của cuộc kháng chiến chống

thực dân Pháp, bên cạnh nhiệm vụ chỉ đạo đánh giặc lập công, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã quan tâm đến vấn đề “thi đua, khen thưởng” và thể hiện qua nhiều bài viết, bài nói và trực tiếp chỉ đạo điều hành Trung ương và Chính phủ những vấn đề về thi đua. Trong tác phẩm “Đời sống mới” (tháng 3/1947) dưới bút danh Tân Sinh, Người viết: “Muốn làm tốt đời sống mới một cách tốt nhất là tổ chức thi đua. Người này thi đua với người khác. Làng này thi đua với làng khác. Ai hơn thì được nhân dân kính trọng và Chính phủ khen thưởng. Như vậy ai cũng hăng hái”. Tháng 2/1948, khi nói về “công tác Trần Quốc Toản”, Người đã khuyến khích “đội này thi đua với đội.khác”...

Cuối năm 1947 đầu năm 1948, cuộc kháng chiến đi vào gay go ác liệt, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã đề ra sáng kiến phát động phong trào Thi đua ái quốc nhằm tạo ra sức mạnh tổng hợp đưa cuộc kháng chiến mau đi đến thắng lợi, kiến quốc mau chóng thành

công. Trong các biên bản của Hội đồng Chính phủ, có nhiều phiên đã đề cập đến phong trào Thi đua ái quốc. Tại phiên họp cuối tháng 2 năm 1948, Hội đồng Chính phủ đã khuyến khích phong trào thi đua trong quân đội và dân quân du kích “Chính phủ và Quốc hội sẽ ban thưởng trong cuộc thi đua chú ý cả lượng và chất” và “phải gây được phong trào thi đua ở các Bộ cũng như trong toàn dân”⁽¹⁾.

Trong phiên họp ngày 27/3/1948, Ban Thường vụ Trung ương Đảng đã ra chỉ thị phát động phong trào Thi đua ái quốc nhằm động viên toàn quân, toàn dân nâng cao tinh thần cách mạng, tinh thần độc lập, tự chủ, sáng tạo, thi đua hoàn thành xuất sắc mọi nhiệm vụ. Chỉ thị có đoạn viết: “Ai nấy làm cho nhanh, làm cho tốt, làm cho đẹp, không kể mình hoạt động ở hậu phương hay tiền tuyến cốt sao lợi cho nước nhà và mình được tiến bộ... Mục đích Thi đua ái quốc là làm cho kháng chiến mau thắng lợi, kiến quốc chóng thành công”⁽²⁾.

(*) Cục trưởng Cục Văn thư và Lưu trữ nhà nước, Bộ Nội vụ

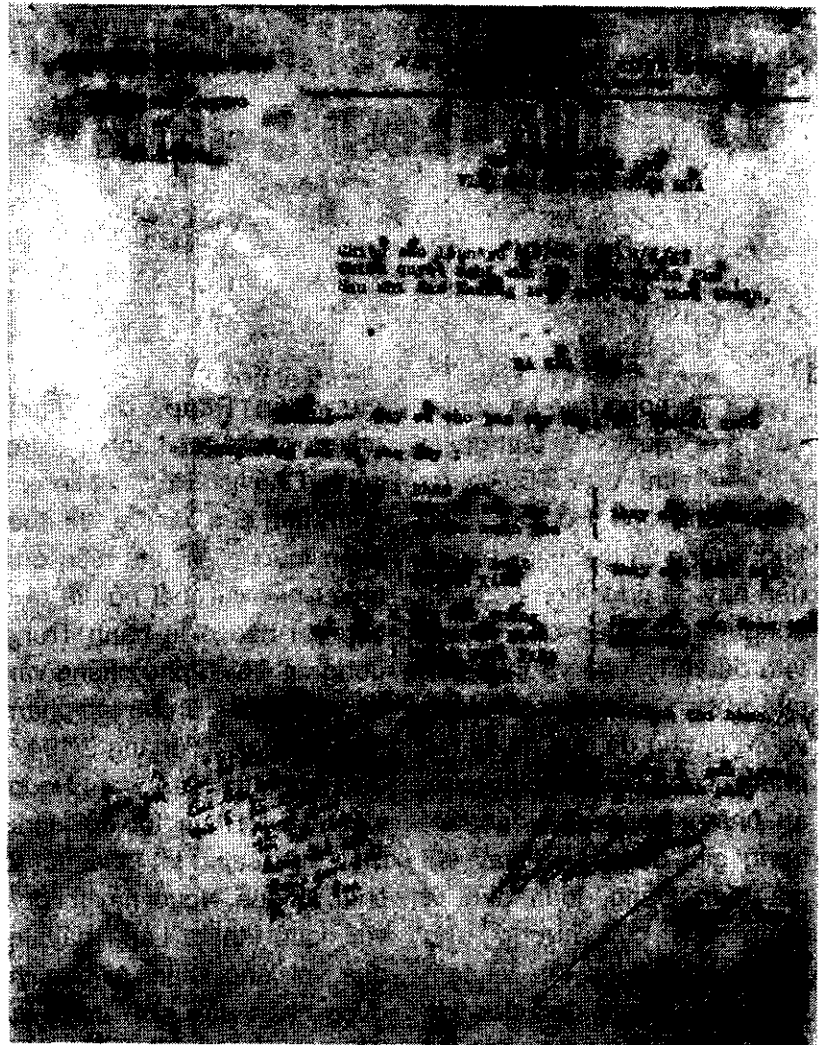
Ngày 1/5/1948, Chủ tịch Hồ Chí Minh kêu gọi toàn dân tham gia vào phong trào Thi đua ái quốc. Đây là bản Người viết tay nhằm phát động phong trào thi đua tới các Bộ và các Liên khu, lá thư có đoạn viết:

“Cùng toàn thể đồng bào yêu quý,

Nước ta kinh tế lạc hậu, nhưng lòng yêu nước và chí quật cường chẳng kém ai. Nay muốn tự cấp, tự túc đi kịp người ta, thì chúng ta phải đi mau. Vì vậy, sỹ, nông, công, thương, binh, gái, trai, già, trẻ, toàn thể quốc dân ta vô luận ở địa vị nào, làm công việc gì, phải ra sức tham gia cuộc thi đua yêu nước tức là tăng gia, sản xuất. Như thế thì kháng chiến nhất định thắng lợi, kiến quốc nhất định thành công”⁽³⁾.

Trong Biên bản thảo luận ngày 27/5/1948 của các cán bộ cấp cao về vấn đề Thi đua ái quốc có ghi nguyên văn 5 lần phát biểu của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Sau đó, Người đã xem lại biên bản và trực tiếp sửa chữa vào một số điểm và cuối trang đã thêm dòng chữ “Bản này đề nghị gửi cho tất cả các Bộ” và Chủ tịch Hồ Chí Minh ghi chữ “Đồng ý” bằng bút chì đỏ ở cuối trang 4⁽⁴⁾.

Ngày 1/6/1948, Chủ tịch Hồ Chí Minh ký Sắc lệnh số 195/SL thành lập Ban vận động Thi đua ái quốc Trung ương do cụ Tôn Đức Thắng làm Trưởng ban⁽⁵⁾, đồng thời còn thành lập hệ thống các

Sắc lệnh 196-SL ngày 01/6/1948 của Chủ tịch Hồ Chí Minh cử các thành viên vào Ban Vận động Thi đua ái quốc Trung ương

Ảnh: Trung tâm Lưu trữ Quốc gia III

Ban Vận động Thi đua ái quốc ở địa phương: từ Liên khu đến tỉnh, huyện và xã. Thành phần các Ban vận động Thi đua ái quốc ở địa phương gồm đại diện Ủy ban kháng chiến hành chính, các đoàn thể nhân dân và nhân sỹ và số lượng mỗi ban có từ 3 đến 5 người. Ở cấp huyện và xã có thể ít hơn. Các bộ, ngành đều có Ban Vận động Thi đua ái quốc của bộ,

ngành mình. Nhiệm vụ của các Ban Vận động Thi đua ái quốc các cấp là “Vận động, đôn đốc, thu thập và phổ biến kinh nghiệm về việc thi đua; các Ủy ban kháng chiến hành chính liên khu, tỉnh, huyện, xã đặt kế hoạch Thi đua ái quốc cho địa phương mình nhưng có thể ủy quyền cho Ban Vận động Thi đua ái quốc cấp mình”. Đây là một văn bản

quan trọng đánh dấu sự ra đời của một tổ chức quản lý về công tác thi đua, khen thưởng.

Để chuẩn bị cho việc phát động phong trào Thi đua ái quốc rộng rãi trong cả nước, ngày 5/6/1948, Bộ Nội vụ đã gửi MẬT ĐIỆN số 26/5-TK5/mn đến Ủy ban kháng chiến Nam - Trung Bộ, Nam Bộ và Khu 4 về kế hoạch cụ thể của ngày dự định làm lễ phát động phong trào, toàn văn bức điện như sau:

“Chính phủ quyết định lấy ngày 19/6/1948 để kỷ niệm 1.000 ngày kháng chiến và động viên toàn quốc thi đua. Mục đích cuối cùng là động viên toàn quốc tham gia thi đua ái quốc. Kế hoạch: Chính phủ và các đoàn thể hiệu triệu dân chúng, báo chí ra số đặc biệt nêu thành tích kháng chiến và các vị lãnh tụ, ngày 19/6/1948 tùy hoàn cảnh các địa phương tổ chức rước đuốc, mít tinh thật long trọng, đọc thư Hồ Chủ tịch, tuyên bố chương trình thi đua, gây đà thi đua mạnh mẽ”⁽⁷⁾.

Theo đúng kế hoạch đã đề ra, ngày 19/6/1948, Ban Vận động Thi đua ái quốc Trung ương đã ra lời hiệu triệu quốc dân:

“Anh chị em đồng bào!

Muốn mau thắng được giặc nước,

Muốn chống được giặc đói;

Muốn chống được giặc dốt,

Hồ Chủ tịch đã đề xướng cuộc vận động Thi đua Yêu nước, Chính phủ đã phát động

phong trào thi đua và ra sắc lệnh vận động thi đua các cấp. Ngày hôm nay 19-6 là ngày kỷ niệm một nghìn ngày kháng chiến, cũng là ngày huy động thi đua toàn quốc...”⁽⁷⁾.

Trong tài liệu lưu trữ của các bộ, ngành còn nhiều tập hồ sơ liên quan đến quá trình ra đời cũng như hoạt động của phong trào Thi đua ái quốc như trong phong Bộ Lao động có các bài nói của Chủ tịch Hồ Chí Minh⁽⁸⁾ tại Đại hội các Chiến sĩ thi đua và Cán bộ gương mẫu toàn quốc năm 1952, trong đó có phần mở đầu trên trang nhất của bài nói chưa từng được công bố. Trong phong Bộ Nội vụ có nhiều tài liệu về phong trào thi đua, trong đó có công văn của Bộ Nội vụ gửi Ủy ban kháng chiến hành chính Liên khu Việt Bắc nêu sự chỉ đạo của Chủ tịch Hồ Chí Minh về công tác thi đua ở địa phương như sau: “Hồ Chủ tịch có ra sắc lệnh cho Bộ Nội vụ tổ chức thi đua xây dựng xã cho ba huyện Định Hoá (Thái Nguyên), Sơn Dương và Yên Sơn (Tuyên Quang). Cụ hứa cho giải thưởng xã nào khá nhất trong ba huyện và việc theo dõi thi đua cho Phòng 5 Bộ Nội vụ chịu trách nhiệm”⁽⁹⁾. Trong phong Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam có rất nhiều tài liệu về Thi đua ái quốc như các văn bản chỉ đạo, hướng dẫn công tác thi đua và báo cáo thành tích thi đua của các bộ, ngành và địa phương như

các hồ sơ “Chương trình, dự án, hướng dẫn về công tác thi đua, tổ chức thi đua trong năm 1949 của Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam”, “Chỉ thị của Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam về tổ chức các đợt thi đua trong năm 1951”⁽¹⁰⁾.

Với mục tiêu đề ra là: thắng giặc đói, thắng giặc dốt và thắng giặc ngoại xâm, những thành công của phong trào Thi đua ái quốc đã góp phần vào thắng lợi của cuộc kháng chiến, kiến quốc của toàn quân, toàn dân ta, trở thành nhân tố thắng lợi của 9 năm trường kỳ kháng chiến chống thực dân Pháp của toàn dân tộc ta. Phong trào Thi đua ái quốc được phát động trên phạm vi cả nước và đã gắn liền với hình ảnh của Chủ tịch Hồ Chí Minh, người khởi xướng và trực tiếp lãnh đạo phong trào trong suốt những năm tiếp theo. Từ khi ra đời, phong trào Thi đua ái quốc dần dần đi vào từng ngành, từng địa phương, trong mỗi cán bộ cũng như người dân... và đã được ghi lại một cách phong phú trong nhiều tài liệu lưu trữ, hình ảnh... Những tài liệu lưu trữ về phong trào Thi đua ái quốc trên đây sẽ cung cấp thêm những cơ sở lý luận và những bài học lịch sử còn nguyên giá trị, góp phần vào công tác quản lý nhà nước về công tác thi đua, khen thưởng cũng như

đẩy mạnh các phong trào thi đua ở nước ta ngày càng phát triển cả về chiều rộng lẫn chiều sâu nói chung và phong trào "Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh" nói riêng, thu hút được mọi tầng lớp nhân dân tham gia và hưởng ứng □

Ghi chú:

(1), (3), (4), (6), (7) Phòng Phủ Thủ tướng, hồ sơ 130: Tập tài liệu của Hồ Chủ tịch, Văn phòng Chủ tịch phủ, Ban

Vận động Thi đua ái quốc Trung ương và một số cơ quan khác về việc phát động, tổ chức phong trào Thi đua ái quốc năm 1948.

(2) Phòng Phủ Thủ tướng, Hồ sơ 3: Bản nhận xét tình hình và bảng kê những việc và tin tức đáng kể về tình hình kháng chiến toàn diện từ tháng 7 đến tháng 12 năm 1948 của Văn phòng Hội đồng Quốc phòng tối cao.

(5) Phòng Phủ Thủ tướng, Hồ sơ A-Q07-H01: Sắc lệnh, Lệnh của Chủ tịch

nước từ số 179 đến số 266 năm 1948.

(8) Phòng Bộ Lao động, hồ sơ 421: Bài nói của Hồ Chủ tịch về thi đua năm 1952.

(9) Phòng Bộ Nội vụ, hồ sơ 605: Hồ sơ về hội nghị thi đua, xây dựng chính quyền xã tại Thái Nguyên, Tuyên Quang năm 1950-1951.

(10) Phòng Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam, hồ sơ 45: Chỉ thị của Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam về việc tổ chức các đợt thi đua trong năm 1951.

Hồ Chủ tịch và các đồng chí lãnh đạo nói chuyện thân mật với các Chiến sỹ thi đua trong quân đội Đại hội Anh hùng và Chiến sỹ thi đua toàn quốc năm 1952

Ảnh: Trung tâm Lưu trữ Quốc gia III